

ЗЛАТА КОЦИЋ

Уредништво Летописа: *Чини се да са развојем интјернетја и његовим ширењем постојаје уочљиво да се књижевност полако сели на сајбер просторе. Када је у иштјању проза, шта селидба је довела је до настјанка нових жанрова (ивитјер проза), нових начина иписања (интјерактивна проза) и читјања (хитјертекстј), као и до нових комбинација читјања и иписања (фан-проза). Да ли ће у итом ирелазу/селидби у нове, виртуелне просторе поезија остјати иста, или ће се, и у ком смеру, иромениши?*

Златја Коцић: Хајде да питам ја, у комп. стилу. Да ли сте мислили: сајбер читалац? Јер све је то зарад њега? Њему се, тобоже, жели угодити, указати поверење, дати прилика да изрекне свој инстант суд: лако, брзо, просто – клик! То је некада било пожељно да писац, песник, најпре сам буде читалац. Страствени гутач томова, од детињства. И младост да проћерда у виртуелним световима романа, у виртуозним сферама Поезије. Стога и размажен: чезнуо је за посвећеним, квалификованим, врсним, врхунским, идеалним читаоцем! Сад је друго. Критичаре полако али сигурно отписујемо, шта ће нам више ти њихови вековни аршини. Лако ћемо и за писце, њих има, и то оних којима није неопходно да најпре буду читаоци. Али треба нам сајбер читалац. Лајкер. У огромним количинама!

Поезија ће, верујем, остати то што јесте. Сублимат сублимата. Она почива на принципу склада, згуснутости, кохезионих сила. Одражава стање духа. На сасвим посебан, једино њој својствен начин, упија и сажима духовна искуства и домете прошлости; осетљивим чулима обухвата, прожима, синтетизује савремена јој стања свести, токове живота. Најфинијим својим „пипцима” уме да престигне време. Верујем у енергију њене речи, мисли, музике.

Поезија ће постојати док буде постојала човекова потреба да докучи барем мрвицу непојамног и да о томе остави уверљив траг. Док будемо детиње способни на усхит, осетљиви на лепоту, колико и на туђу патњу и свако обесмишљавање.

Експеримената је увек било, и нека: све се креће и развија. Али не верујем у програме, верујем у таленте. Човекове, од Бога. Незамислив ми је било какав напредак који се заснива на сарадњи с чаробном програмираном машином, а без суштинске песникове посвећености своме дару и налогу изнутра да нађе и уобличи одговоре на битна питања.

Могли бисмо рећи да је модерна проза – истража за немогућом прозом. Сличан иуи је имала и модерна поезија. Она је настојала да уиотреби песнички материјал који до сада није постигао или кога поезија преходних времена није могла да савлада и иуични себи. Да ли савремена поезија има шансе да песнички савлада грађу коју јој иружа савремени свети (иуоизводе културне индустрије, доминацију финансијског сектора и Силицијумске долине, иуиухуманизам и иуидемократију), или ће се сконценуирисати на то да иуева оно иуио иураје?

Пулс времена природно и нужно се одражава на све што обликујемо. „Материјала” увек има у изобиљу, на нама је да од њега, и најтежег, нека је то и „гомила фрагмената”, саздамо холограмски лаку, чисту, садржајну, уверљиву, слојевиту и вишедимензионалну целину.

Пишући свој иуолемички иуекст о песничкој линији од Поа до Валерија, Т. С. Елиот је иуедсказао да линија поезије коју одликује радикална иуеиичка самосвесност, оличена у чистиој/иуисолуиој поезији, након Валерија „вице не може да буде од какве користи будућим песницима”. У сличном кључу могуће је иуиавиити иуишање о користи од елиотовске линије у поезији. Да ли иуеиичка самосвесност и иурадиција у елиотовском смислу иуе речи, јесу, још увек, од користи иуио-иуиоимодерним песницима?

Можда је замка била у следећем. Апсолутна поезија се једноставно није дала подражавати; елиотовски модел је и нехотице допустио подражавање. На нашим просторима, најснажнији таленти прекодирали су га и асимиловали у свој израз, али већ после њих поступно је долазило до јењавања па и губљења важних чинилаца песме, као што је поетски набој. Да нисмо смели с ума наш средњовековни стих, до дога вероватно не би дошло. Овако, у песму

је неприметно уклизео прозни па и есејистички тон, уз додатно осиромашење на смисаоном, естетском, језичком плану. Као да се пресликао дух времена распадања, без неопходне снаге за повратни напор, самоваспостављање. Добро је не подлећи томе. Добро је упијати интегрално и суштину и форму, од непроцењивог је значаја допустити да се различите традиције укрштају у теби и да се спонтано пројављује твој глас, твој песнички рукопис. Нисам за „-изме”.

Један од најјачих мейџора размишљања о поезији јесте смањивање броја читалаца, или бар читалаца шtamпаних збирки поезије. Шта је разлог овом тренду и да ли он и на који начин повраћно делује на стварање поезије?

Никад мање издавачких кућа заинтересованих за поезију. А с друге стране, опет, самофинансирање и неселективност доводе до тога да се, почесто, чује да има више песника него читалаца поезије. Потреба да се поезија чита, и посебно, чује, ипак је жива, још. Што силнији напори да се човек сведе на материјално, то ће се извесније у њему побунити дух. Стварање је пак независно од свега, па и сам стваралац га дочекује као ретког госта.

Једна од најјачих мейџора књижевности је одломак из Књиге о Јову у којој Јов каже: „О кад би се написале ријечи моје! кад би се сјавиле у књижу! Писаљком звезденом и оловом на камену за вјечни спомен кад би се урезале!” Да ли савремени песник још увек тежи да исписује речи урезане у камен, или се мири са судбином да је оно што записује ближе писању гранчицом по песку?

Да, Књига о Јову урезана је у најтврђи камен. О вечном спомену он је бринуо зарад поуке. Она нам се још у кожу урезује. Да ли читамо, примамо? Чујемо ли данашњег Јова, где нам је снага и вера јововска? Колико је оholих, безосећајних и вештих да заведу, заварају и себе и нас? А гранчица... Добра је и гранчица, можда њоме призовемо у свест онај пролистао Аронов штап, те се и песак покаже плодним. (Мене је, као и неколицину колега, задесио случај да нам излију стихове у бронзи, на бетону сред Кошутњака, али не задуго: колико знам, већ су затрпани рушевином. Па ето, свет стоји :))

ЗЛАТА КОЦИЋ

ДВОЈНИЦЕ, ТРОГЛАС

Чујем њо. Нема броја сѝрунама на веѝру,
диркама дуѝиним. Ничеѝ њоѝлијеѝ од роѝа,
кад оживи ѝа ѝоли људски дах. Чујем орѝуље
олујне у хору, диѝле у ѝрлу нарикаче. По боји
ѝласа њознам не само земника, но и биље:
раном свирању у лисѝи, јоѝ одазову се мириси
заѝубљени. Горке кайи. Чујем и кроз цилик срче.
Толико сам си и сав сунчан, од снеѝа бељи
изнуѝра и сѝоља, да можеѝ немим њокреѝом
усана рањених оѝласиѝи. Час и смер. Све
ѝолеѝло да добауља, болним оком и ухом се
увери колико једносѝавно је усѝаѝи са ѝправе
ѝрозрачне и ѝу, ѝде два свеѝа у једне ѝајде
дувају, заридаѝи, ѝрлом ѝроѝласним.